

teori olarak büyük oranda Peter **Kropotkin** (1842-1921) tarafından formüle edilen komünist anarşizmin değişik biçimlerinin izini taşıyan, sosyal devrimci yönelimli sendika hareketleriyle yakından bağlantılı bir karakteristik taşır. Bu karakteristik bağıntısı içinde Anarko-Sendikalizm, ilk olarak Birinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmış ve bu dönemde organizasyon tarihi gelişmesi ve pratik önemi açısından doruk noktasına ulaşmıştır. Her ne kadar 19. yüzyıl döneminde anarşizm teorisi devrimci sendikalizmin kuruluşunda önemli bir rol oynamış olsa da (örneğin Fransızda Fernand **Pelloutier**), bugünkü bilgi düzeyi bazında, anarşizmi devrimci sendikalizmden ayırmak gerekir.

Daha 1913 Sonbaharında, reformist Uluslararası Sendikalar Birliği'ne (International Gewerkschaftsbund – IGB) muhalif bir sosyal devrimci sendika enternasyonal kurma hazırlığı için, Londra'da 12 ülkeden yaklaşık 60 işçi örgütü bir araya gelmişti. Rakip bir sendika enternasyonalinin kurulmasına yönelik bu girişime Fransız devrimci sendikalist Confédération Générale du Travail'nin (CGT) karşı çıkışı ve Birinci Dünya Savaşı'nın etkileri sosyal devrimci sendikalar birliğinin önünü kesmişti. Birinci Dünya Savaşı sonrasında ve Rusya'da Ekim Devrimi'nin zaferinin etkisi altında özellikle Güney Avrupa ülkelerinin sosyal devrimci sendikaları, 1920'lerin ortasından itibaren Komintern'e paralel bir örgüt olarak Kızıl Sendikalar Enternasyonal (Rote Gewerkschafts-Internationale – RGI) kurma girişimlerini, kendilerinin savaş öncesi niyetlerinin gerçekleşmesi olarak görme eğilimi

Anarko-Sendikalizm

Alm. Anarchosyndikalismus. – Ar. sîndikâliya fauḍawîya. – Fr. anarcho-syndicalisme. – İng. anarcho-syndicalism. – İsp. anarcosindicalismo. – Rus. anarcho-sindikalizm. – Çince wu zhengfu gongtuan zhuyi 无政府工团主义

Anarko-Sendikalizm özellikle Avrupa'nın ve Güney Amerika'nın birçok ülkesinde,

içindeydiler. 1919-1921 arasında bu sürecin açıklığa kavuşmasının ardından – öyle ki, Sovyet Rusyası’nda çok sayıda anarko-sendikalistin tutuklanması bu sürecin açıklığa kavuşmasını hızlandırmıştı–, sonuçta özellikle Alman ve İsveçli anarko-sendikalistlerin öncü rolü oynamalarıyla, sadece reformist IGB’yi değil aynı zamanda 1921 ortalarında kurulan RGI’yi de reddeden sendika örgütleri, uluslararası bağımsız bir çatı örgütünde birleştiler.

1922 sonunda Berlin’de kurulan bu örgüt, programatik olarak kendisini Bakuninci Birinci Enternasyonal geleneği çizgisi içinde gören bir anlayışla, Uluslararası İşçi Birliği (Internationale Arbeiter Assoziation – IAA) adını aldı: IAA günümüzde de Anarko-Sendikalizmin uluslararası tartışma platformudur; daha çok tanınan Fransızca kısaltılışıyla bilinir: AIT (Association Internationale des Travailleurs). IAA’nın iki dünya savaşı arası dönemde en çok üye sayısına sahip olduğu ülke örgütleri İspanyol CNT (Confederación Nacional del Trabajo) ve 1929’da 8 Güney ve Orta Amerika ülke örgütlerinin kurduğu Kıtasa-Amerika İşçileri Birliği’ydi. IAA’nın kuruluş kongresinde kabul edilen *İlkeler Açıklaması* Rudolf **Rocker** (1783-1958) tarafından kaleme alınmıştı – Rocker Almanya Özgür İşçiler Birliği/Anarko-Sendikalistler’in (Freie Arbeiter-Union Deutschlands/Anarcho-Syndikalisten – FAUD/AS) programlarının formüle edilmesini de önemli ölçüde etkilemişti. IAA’nın *İlkeler Açıklaması* (1922, 421, 1. Madde), “tüm toplumsal yaşamın özgür[lükçü] komünizm bazında yeniden örgütlenmesi” için proletaryanın ekonomik örgütlenmelerinin uygun [yapılanmalar] olduğu

ve “modern politik işçi partilerinin yerine” sadece “toplumsal değerlerin üreticisi ve yaratıcısı olma niteliğine sahip işçilerin” bu hedefe götüreceği başarılı mücadeleyi verebileceğini iddia ediyordu. Bu kabulden hareketle IAA burjuva toplumunun politik ilkelerini yargıyordu – yani parlamentarizmi, milliyetçiliği, merkezîyetçiliği ve militarizmi reddediyordu. Anarko-sendikalistler aynı şekilde kategorik olarak –1921’den itibaren artan bir kararlılık ve şiddetle– tarih felsefesini bir yönelim olarak Marksizmi, devrim teorisi anlayışı olarak (Sovyetler Birliği’ndeki gerçekleşmiş haliyle) “proletarya diktatörlüğünü” ve –devrimci sendikalizmde şiddetle iddia edildiği gibi– politik tahakkümü kaçınılmaz olarak kalıcılaştıracak politik parti örgütlenme tarzını reddediyorlardı.

IAA’nın 1920’li yılların sonlarındaki girişimleri, kendine bağlı ülke örgütlerini kapitalizme karşı mücadelede doğrudan eylem araçlarıyla donanımlı ve ekonomi ve toplumu yeniden kurma yönelimli endüstri federasyonlarını örgütsel temel olarak kurma çabaları, özellikle İspanyol CNT içinde oldukça tartışmalıydı. IAA içindeki farklılıklar büyük oranda Kuzey Avrupa ülkeleri ile Güney Avrupa ve Güney Amerika ülkeleri arasındaki sosyoekonomik gelişim düzeyiyle ilintiliydi. Anarko-sendikalistler, hareketin ve özgürlükçü özörgütlenmelerin göstergesinin doruk noktası olarak 1936/37’de İspanya’da ama özellikle de Katalonya’da kurulan Colectiviades’leri görüyorlardı. İki dünya savaşı arasındaki dönemde Marksist cenahtan Anarko-Sendikalizme yönelik ayrıntılı ve sistemik bir eleştiri özellikle Rus anarko-sendikalis-

tlar ve iktidardaki Bolşevikler arasındaki çatışmadan dolayı engellenmişti. 1920/21 yıllarındaki idari baskılarla çatışmayı Bolşevikler başlatmış ve anarko-sendikalistleri sürgüne göndermişlerdi. Bu da FAUD'daki Alman anarko-sendikalistler tarafından güçlü bir şekilde temsil edilen ve IAA içinde temel bir yönelim haline gelen, uzlaşmaz anti-bolşevik bir tutuma yol açmıştı.

İlk önceleri Anarko-Sendikalizm Komintern tarafından ölçülü bir biçimde analiz ediliyordu, taraftarlarının “cesur devrimciler” olduğu teslim ediliyor ama aynı zamanda onlar “ideolojik bir karmaşa” içinde olmakla suçlanıyordu. Komintern'in erken dönemlerinde Anarko-Sendikalizm II. Enternasyonal'le karşılaştırıldığında bir adım ileride ama komünist hareketin devrimci Marksizmine göre bir adım geride görülüyordu. “İşçi Muhalefeti”nin ve Mart 1921'deki Kronstadt Ayaklanması'nın politik olarak istikrar bozucu etkisi altında **Lenin** SBKP 10. Parti Kongresi'nde, daha sonra bağlayıcı bir hale gelen, şu yaklaşımı dile getiriyordu: bu hareketlerde söz konusu olan şey “anarko-sendikalist sapmalardır” (krş. LW 32, 249-61). Anarko-sendikalistlerin en büyük hatalarını, halihazırda sınıfsız toplum mevcut değilken ulusal ekonominin yönetimini doğrudan sendikal örgütlerde birleşen üreticilere vermek istemelerinde görüyordu. Ona göre (KP önderliğinde) geçici bir süre için proletarya diktatörlüğü gerekliydi; anarko-sendikalistlerin hemen ve şimdi elde etmek istedikleri şey ancak sınıfsız toplumda gerçekleşebilecekti.

Marksizmin iki dünya savaşı arası dönemdeki teorisyenler içinde özellikle Karl

Korsch Anarko-Sendikalizmde Marksist perspektiften sahiplenilebilecek pozitif noktalar görüyordu. Kendisinin 1919'daki sosyalizasyon programı anlayışından İspanya'daki kolektifleştirmelere dair 1938'deki yorumlarına kadar, işyerinde doğrudan üreticiler demokrasisine dair anarko-sendikalist fikirde, devletleştirme uygulamalarına/politikalarına yönelik bir katkı ve bir düzeltme görüyordu. Bunun dışında Korsch “bağımsızlığa, kendiliğindenliğe, praxis öğrenmeye yeterince alan veren ve [parti, devlet] görevlileri oligarşisinin ortay çıkmasına engel olabilecek bir örgüt tarzı” arayışındaydı (**Gerlach**, 1969, 13); tarihsel olarak buna en yakın olan tarzı İspanyol CNT'nin pratiğinde buluyordu. Anarko-Sendikalizmde temsil edilen iktisadi konsey fikri ve Rus Devriminin seyrine dair bu akımın getirdiği eleştiri 1960'ların sonunda anti-otoriter öğrenci hareketinde yeniden keşfedildi. Anarko-Sendikalizm hareket olarak 1970'li yıllarda –İspanya'da diktatör Franco'nun ölümünün ardından, ufak bir çapta da olsa Federal Almanya Cumhuriyeti'nde– salt işçiler arasında değil, öğrenciler ve aydınlarla da hitap eden geçici bir canlanma yaşadı. Anarko-Sendikalizmin belirli yanları 1980'li yıllarda birçok Avrupa ülkesinin Yeni Sosyal Hareketlerinde bir yankı buldu.

Kaynakça

H. M. **Bock**, “Anarchosyndikalismus in Deutschland. Eine Zwischenbilanz”, in: *IWK*, 25, 1989, H. 3, 293-358; H. M. Bock, *Syndikalismus und Linkskommunis-*

mus von 1918 bis 1923. Ein Beitrag zur Sozial- und Ideengeschichte der frühen Weimarer Republik (1969), Darmstadt 1993; W. I. **Bernecker**, "Aufstieg und Niedergang des anarchistische Syndikalismus in Spanien", in: 1999 – *Z.f. Sozialgeschichte des 20. und 21. Jh.*, 8, 1993, 12-39; E. **Gerlach**, "Vorwort", in: K. Korsch, *Schriften zur Sozialisierung*, Frankfurt/M 1969, 5-14; A. **Lehning**, "Die Internationale Arbeiter-Assoziation (IAA). Ein Beitrag zur Theorie und Ideologie der anarcho-syndikalistischen Internationale", in: *Intern. Tagung der Historiker der Arbeiterbewegung. 16. Linzer Koferenz*, Wien 1982, 76-99; "Prinzipienklärung der Internationalen Arbeiterassoziation (IAA) auf dem Gründungskongreß 1922 in Berlin", in: *Der Syndikalist*, 4. Jg., 1922, Nr. 25, tekrar in: Bock 1993, 421ff; C. **Regin**, "Hausfrau und Revolution. Die Frauenpolitik der Anarchosyndikalisten in der Weimarer Republik", in: *IWK*, 25. Jg., 1989, H. 3, 379-97; W. **Thorpe**, *The Workers Themselves. Revolu-*

tionary Syndicalism and International Labour 1913-1923, London 1989.

Hans Manfred Bock

► Anarşizm, Anti-Otoriter Hareket, Birlik, Demokrasi/ Proletarya Diktatörlüğü, Ekim Devrimi, Enternasyonal, Kendiliğindenlik, Konsey Komünizmi, Kooperatif Hareketi, Korsch Çizgisi, Öğrenci Hareketi, Özedimsellik, Proletarya Diktatörlüğü, Reformizm, Sendikalizm, Sınıfsız Toplum, Yeni Sosyal Hareketler.

► Anarchismus, antiautoritäre Bewegung, Assoziation, Demokratie/Diktatur des Proletariats, Diktatur des Proletariats, Genossenschaftsbewegung, Internationale, klassenlose Gesellschaft, Korsch-Linie, Neue Soziale Bewegungen, Oktoberrevolution, Rätekommunismus, Reformismus, Selbsttätigkeit, Spontaneität, Studentenbewegung, Syndikalismus.

Çeviri: Muharrem Açıköz